

1923 JULIUS 15.

ERDÉSZETI LAPOK

LXII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

7. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 15-én.

Előfizetési díj félévre 1200 korona

Az Országos Erdészeti Egyesület a tagjárulékok (alap. kamat vagy tagdíj) és az időnkint közzétett pótdíj fejében kapják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. emelet

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

(Telefon: 37—22.)

A pótdíjak és előfizetési díjak emelése.

A nyomdai költségek és papírárak rohamos emelkedése következtében kérjük az Országos Erdészeti Egyesület t. tagjait, hogy a f. év II. felére postautalványon külön felszólítás bevárása nélkül 1000 K pótdíjat, az „Erdészeti Lapok“ t. előfizetőit pedig, hogy ugyanerre az időre 1200 K előfizetési díjat beküldeni sziveskedjenek. Akik egész évre vagy a III. negyedre már előfizettek, 900, illetőleg 750 K különbözetet küldjenek be.

Kérelmünk indoklásául szolgáljon, hogy az „Erdészeti Lapok“ idei évfolyama előreláthatóan mintegy 2500—3000 K önköltségbe kerül, amivel az eddigi tagsági járulékok és előfizetési díjak arányban nem állanak.

Budapest, 1923 július hóban.

Az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége.

A gazdasági eljárások megnevezése és egyebek.

Reflexiók Róth Gyula főiskolai tanár előadására.

Irta: **Kaán Károly.**

„Az erdőművelés mai céljai és feladatai“ címen Róth Gyula főiskolai tanár ur az Országos Erdészeti Egyesületben a legutóbb egy igen értékes és tanulságos előadást tartott,* amelynek keretében érdekesen válaszolt azokat az irányelveket, amelyeket az erdőműveléstani tanszéken előadásai anyagánál figyelembe venni kíván s amelyek mindenesetre a mai erdészeti tudománynak színvonalán mozognak.

Előadására mindennek dacára voltak észrevételeim. Korrektívumok, amelyek annak értékéből mit sem vonnak le. Az előadás után azonban nem szólaltam fel. Ugy véltem ugyanis, hogy azért, mert az ilyen előadások után megtartott vita anyagát az „Erdészeti Lapok“ közölni nem szokta, legjobb a felolvasásnak az „Erdészeti Lapok“-ban való megjelenése után arra reflexiókkal élnem. Így az észrevételeim éppen olyan széles körben jutnak köztudomásra, mint maga a felolvasás. Az úgy szolgálata érdekében pedig éppen ez kívánatos!

Amint Róth professzor urat ismerem, velem együtt ő is csak ügyet szolgál, mást nem; és így legkevésbé veheti az észrevételeket tőlem rossz néven, akit e mellett és többek között arra utalt a sorsom, hogy a magyar erdőgazdaságnak úgy, mint az erdészeti oktatásnak ezidőszerint irányt szabjak.

A gazdasági eljárások megjelölésének terminológiája nagyon különböző és zavaros. Még a német erdőgazdasági irodalomban is változik a szerint, amint a termelés, illetve a felhasználás vagy a felújítás szempontjából bírálták el s állapították meg az elnevezéseket. Változik nem egyszer a szerint is, amint osztrák, svájci vagy német birodalmi író tollából kerül ki a meghatározás, sőt változik a bajor, badeni, württembergi stb. relációk szerint is. Annál érthetőbb, hogy ez a terminológia különösen nálunk zavaros, ahol a fejlett erdőgazdasági eljárásokat és főleg azokat, amelyek az erdőművelés körét is érintik, eddig rendszeres irodalmi munka ugyszólván

* Lásd „Erdészeti Lapok“ 1923. évi VI. füzet.

alig ölelte fel s csak különböző felfogásu egyének értekezései és tanulmányai különféle írók, vagy különféle külföldi erdőgazdaságokban látottak befolyása alatt ismertették meg azokat a közönséggel különböző nézőpontokból irt megvilágításban.

Kimagyarázható egyébként, hogy Róth Gyula főerdőtáncos ur, mint az erdőműveléstan új professzora, amikor előadásainak irányelveit kívánta előadásában leszögezni, az erdőfelújítás szemszögéből igyekezett megvilágítani a kérdést és akkor, amikor a tarvágással szemben igen helyesen a természetes felújítás rendszereit vázolta és emelte ki, azoknak kategóriáit is ilyen alapon igyekezett lehetőleg jellegzetes elnevezésekkel és körülírásokkal sorozatba foglalni.

Ez a kategorizálás az ő szempontjából indokolt lehet, de általánosítottabb nézőpontokból azonban meg nem állhat és korrekciókra szorul.

Ő a következő elnevezéseket használja:

1. örökerdő,
2. száraló erdő,
3. szálalóvágásos erdő,
4. a vetővágásos eljárások, amelyek szerinte a fokozatos felújítás, a csoportos és a szegélyező felújítás eljárásai szerint oszlanak meg.

Hogy általánosabb nézőpontból bírálhassuk el a kérdést, le kell szögezmem mindenekelőtt azt a közismert kategorizálást, mely nálunk a „szálerdő-, középerdő- és sarjerdő-üzemmód“ megosztással tagol.

A német a Hochwald, Mittelwald és Niederwald kifejezéssel kevésbé üzemmodot, mint erdőalakot jelöl meg, amikor, ha szószerint fordítjuk: a „magaserdő“, a „középerdő“ és az „alacsony erdő“ kifejezéseket használja s e megjelölésekkel arra felel, hogy milyen (alaku) az erdő, amelyről szó van. (Tudom, hogy használja másként is!)

A magyarban nem találom helyesnek, ha a szálerdő, középerdő és sarjerdő megjelölés mellett még az üzemmod is szerepel, mert valóban nem üzemmodot, hanem jobban erdőalakot, vagy legfeljebb üzemalakot van hivatva megjelölni. E

három üzemalak, vagy ha úgy tetszik erdőalak közül a közép-erdő ugyszólván a gazdaságtörténelmi múlté. Nálunk tulajdonképpeni formájában ugyszólván egyáltalán nem alkalmazák; sőt Németország Rajna-vidékén is, ahol valamikor jobban divott, hovatovább helyt adott a szálerdő alaknak.

A sarjerdő is visszaszorult már a külföldön mindenütt ott, ahol okszerű erdőgazdálkodást üznek; s arra az alárendelt szerepre jutott, amely némely helyütt, egészen kicsiny gazdaságokban, nagy tüzelőszerhiány mellett, bizonyos ideig még indokoltta, avagy türhetővé teszi. És visszaszorult arra az alkalmazásra, amelynél bizonyos gazdálkodási célok szolgálata esetében ez az erdőalak nélkülözhetetlen. Ilyen a rözsetermelő gazdálkodási eljárás, mely vizszabályozásoknál és ármentesítő művek fentartásánál efféle gazdasági módot kíván meg, ilyen a nemes füzekkel való gazdálkodás, amellyel kosárfonó vesszők különféle vékonyságu méreteiben nevelik és termelik az anyagot. Ilyen a bizonyos kisgazdaságokban üzött szőlőkarótermelés és ilyen végül az előbb vázoltak szerint a kisbirtokon némely helyütt még sarjerdő formájában alkalmazott tűzifatermelő gazdasági eljárás. Hogy a sarjerdő előbb vagy utóbb, de legtöbb esetben a talaj kiélésére vezet, azt a tanult s nyitott szemmel működő erdőgazdáknak indokolnom nem kell. Ez az utóbbi körülmény magyarázza meg azt, hogy okszerűen üzött nagyobb gazdaságokban a sarjerdő-alak ugyszólván teljesen eltűnt, vagy oly kis térre szorult, amint azt a gazdasági kényszerűség vagy valamely helyi körülmények parancsolólag megkövetelték, vagy amint a különleges talajviszonyok azt megengedték.

A sarjerdő-alaknál tehát ha kategorizálunk, az eddig vázoltak szerint a célt vesszük figyelembe és annak az anyagnak a megnevezésével tagoljuk azt, amelynek termelése céljából a sarjerdő-formát és a gazdasági eljárást bevezettük. Tehát rözse, — fonóvessző, — szőlőkaró, tűzifa stb. termelő eljárások szerint.

A szálerdő-alaknál így nem tagolhatunk.

Róth Gyula professzor ur előadásában — mint fennebb jeleztem — megkísérelte a kategorizálást, ahogy azonban a

hozzáfűzött magyarázat is igazolja, ennél csak az erdőművelés szempontjait vette figyelembe. Hogy pedig mindent besorozhasson, amit megjelölni kíván, az elsőknél nem a gazdasági eljárások szerint tagol, (örökerdő, szálerdő, szálalóerdő) s csak az utolsónál (vetővágásos eljárások) érvényesül nála a gazdasági eljárás megjelölése.

Ezzel szemben mindenesetre alkalmasabb a gazdasági eljárások szerint való megjelölés az egész vonalon. Azért is, mert egyöntetű, tehát rendszer van benne, azért is mert lógikusabb. Az ilyen értelemben végzett tagolás szerint a szálerdő-alaknál a gazdasági eljárás (üzemmód) lehet:

szálalás,
szálaló vágás,
fokozatosan fölüjítő vágás és
tarvágás.

A tarvágásos eljárás szálerdő-alaknál feltétlenül mesterséges felujtitást kíván meg. A többi, most felsorolt gazdasági eljárással a természetes felujtitás kapcsolatos. Amint azonban alább is látni fogjuk, legtöbbször nem a természetes felujtitás a cél, hanem az okszerűen végrehajtott gazdasági eljárás egyik természetes következménye.

Róth Gyula professzor ur már a szálerdőnél azt írja, hogy: „a szálalás tulajdonképpen *csak a felujtitást* szolgálja és *csak* a főhasználatokra terjed. A szálaló-vágásos erdőnél pedig, hogy: „a szálalás szintén a *felujtitás* célját szolgálja és *csak* a főhasználatokra terjed, de *csak* a területeknek bizonyos hányadán folyik, azon a területen, *mely felujtitás alá van véve*.”

Hogy az erdőművelés professzora mindenképp és elsősorban a felujtitást látja és keresi a gazdasági eljárásokban, az szinte természetes és azt tőle rossznéven venni legkevésbé lehet. Ezzel szemben arról, hogy a szálalás, mint nálunk is elég széles körben ismert gazdasági eljárás, nemcsak a felujtitás célját szolgálja, bővebben foglalkozni nem kívánok.

A szálaló-vágást tárgyaló nem egy cikkemben* és mun-

* „A Schwarzwald“ szálaló vágásos haszonfa gazdasága. Erdészeti Lapok 1903. évi V. sz. Szálaló vágásos gazdaság lomberdőkben. Erdészeti Lapok 1921. évi XXIII—XXIV. sz. Erdőgazdasági problémák 1923.

kámban pedig elég részletesen bizonyítom és ismertetem, hogy a szálaló-vágásos gazdaságnál elsőrendű cél a fokozatos szálalás útján hovatovább szabadabb állásba jutó fapéldányok tömeg és vele értékbeli gyarapítása az egyéni kiválás elveinek szemmeltartása mellett. A természetes felújítás a hosszúra nyuló ilyen gazdasági eljárásnál, ha azt helyesen hajtjuk végre, legkevésbé elsőrangú cél, hanem az eljárás természetes következménye.

Róth Gyula professzor urat az ő kategórizálásánál — úgy látszik — a régi üzemtervi előírások befolyásolták és így bizonyára elkerülte figyelmét az a körülmény, hogy az új üzemtervi rendelet nem szab oly szűk és meghatározott korlátokat a fahasználatra. Ha nem így volna, nem írná Roth professzor ur, hogy a „szálaló-vágásos eljárás csak a főhasználatokra terjed, de csak a területnek bizonyos hányadán folyik, azon a területen, mely felújítás alá van véve, a többin csak ápoló vágások folynak“.

Amint már reámutattam, idevonatkozó részletes fejtegetéseim a szálaló-vágásos erdőgazdasági eljárást egész másként ismertetik, de a gyakorlati kivitelben sem áll meg ez a körüírás. Összeolvad az előhasználati (gyéritő) eljárás határa a főhasználati ritkító eljárással, annyira, hogy a diósgyőri uradalomban már azt tüztük feladatul, hogy minden gazdasági egységben (erdőgondnokság) 5 évenként az egész területen óvatosan végig kell gyériteni illetve szálalni és 5 év után újra kezdeni ott, ahol azt egy fél évtized előtt befejezték. Tehát a gazdasági egység egy ötödén folyik a használat és nem csak a területnek azon a bizonyos hányadán „amely felújítás alá van véve“. — Önként következik ebből az is, hogy ezeknek a használatoknak nem a felújítás a kifejezett célja. Az ilyen eljárás természetesen az új üzemtervi előírásokba egyáltalán nem ütközik.

Nem állhat meg különben az a megállapítás sem, amely szerint azért, mert a szálalás maga a legnehezebb és legtöbb körütekintést igénylő eljárás és az átmenet a tarvágásos gazdálkodásról a szálalásra nehéz, sok esetben átmenetképpen azokhoz az eljárásokhoz kell nyulnunk, amelyeknél a területi

beosztás adja az alapot, de amelyek emellett megfelelnek a természetes felújítás követelményeinek is.

Az új üzentervi utasítás nem szab fix és nem szab szűk határokat. Kiterjedhet a használat egy fél félfordulósziaki, sőt ennél nagyobb területre is, s ezen előírásait nem befolyásolja az, hogy fokozatosan felújító vagy szálaló-vágásos gazdasági eljárást kívánunk-e alkalmazni és csak azt követeli meg, hogy a fatermelés minden évben a lehetőségig egyforma és a kiszámított arányoknak megfelelő legyen.

Különben pedig a gyakorlati gazdaság példáinak egész sora igazolja, hogy az átmenet a tarvágásról a szálalásra és ezzel a szálalóvágásos gazdaságra sem nehéz. Legutóbbi munkáimban éppen ellenkezőleg azt írom,* hogy a szálalóvágásos eljárásnál „megkivánt nagyon óvatos fahasználat gondos betartása mellett még a gyakorlatlanok sem követhetnek el helyrehozhatatlan hibát, míg a fokozatosan felújítóvágásos gazdasági eljárásoknál a nagyon durva és ki nem javítható hibákkal lépten-nyomon találkozunk“.

Le kell mindezek befejezéseként szögezmem, hogy az „örök-erdőt“-t nem lehet, de nem is kell a gazdasági eljárások közé sorolni, mert minden olyan szálalva használat, mely az erdőn szemmel észrevehető változást nem okoz, az örök-erdő alakját szolgálja.

Mindezzel Roth professzor ur érdekes előadását kiegészíteni s egyben az eszméket tisztázni akartam. Az ő előadásának értékéről e megállapítások nem vonhatnak le semmit és legkevésbé homályosíthatják el azt a kedvező befolyást, amit előadása bizonyára mindazokban keltett, akik azt akár hallgatták, akár az „Erdészeti Lapok“-ban olvasták. Erre a korrekcióra azonban szükség volt, mert úgy vélem, hogy ez a megállapítás a magyar erdőgazdaságban úgy a gyakorlati, mint az irodalmi helyes irányzatnak s a magyar nyelv természetének is jobban megfelel. E mellett fedí az a kategorizálást is, amit az államerdészet kormányzati irányításánál és a gyakorlatban is már pár év óta sikerrel követünk.

* *Kaán*: Erdőgazdasági problémák és azok megoldása. 1923.

Reflektálnom kell azonban e helyütt még Roth Gyula professzor urnak egyik-másik kitételére is, amelyben azt mondja, hogy „amilyen igaz, hogy a főiskolai oktatásban nem érvényesültek eléggé a gyakorlat érdekei, a tanárok nem operáltak és a hallgatók nem láttak operációkat, olyan igaz,, hogy azok, akik operáltak, jórészt nem sokat törődtek azzal, hogy amit ők csináltak, azt a szakoktatás már régen helyteleníti, nem törődtek azzal, hogy időközben az erdőről, a talajról és az állományról a közöttük levő összefüggésből az elmélet újabb és újabb igazságokat kutatott fel, amelyek éles ellentétben vannak azzal, amelyre a gyakorlat gazdasági rendszerét alapította volt“.

Aláírom, hogy a gyakorlati gazdaságban sok hiba történt a multban. Talán legkevésbé én tagadom azt, aki utóbbi értekezéseimben és tanulmányaimban ezeket a hibákat tőlem telhetően megvilágítani igyekeztem és kerestem a módokat is azok helyrehozására és arra, hogy az okszerű erdőgazdasági irányzatot milyen eszközökkel érhetjük el. Meg kell azonban védenem a gyakorlati gazdaságot Roth professzor ur semmiesetre sem rossz szándéku, de talán kellően nem megfelelő megállapításával szemben. Amíg ugyanis megállapítható, hogy a gyakorlati gazdaság a Kárpátok több helyén pl. a szálalóvágásos gazdasági eljárást és hasonló egyebeket már 10—15 évvel ezelőtt megkezdte és a legszebb sikerrel alkalmazta, addig sajnálatosképen azt kellett megállapítanunk, hogy az elméleti oktatás a multban és a legközvetlenebb közelmúltig alig terjedt ki egyébre, mint a természetes felújításnak előkészítő, vető- és tarolóvágásos változataira. Ezt pedig semmi sem igazolta jobban, mint az a körülmény, hogy az államvizsgára jelentkezettek másról, mint erről a „sablon“-ról ugyszólván alig tudtak. Különben nem bizonyíthatja jobban, hogy az elméleti oktatás ezzel a körülménnyel a multban milyen keveset törődött, mint az a körülmény, hogy a könyvpiacra magyar nyelven legújabb keletűnek ismert erdőműveléstan 697 oldal terjedelmű I. kiadása természetes felújítással kapcsolatos gazdasági eljárásokat csak mintegy 25 oldalon, az erdőgyéritési eljárásokat pedig csak alig 12 oldalon tárgyalja. Ez a körülmény

készítette a kormányzatot arra, hogy akkor, amikor a II. kiadásnak anyagi támogatásáról volt szó, azt csak azzal a kifejezett feltétellel volt hajlandó megadni, ha a II. kiadás a természetes felújítással kapcsolatos, valamint a gyéritő eljárásokat az eddiginél jóval nagyobb részletességgel tárgyalja és így módját ejti annak, hogy ezek az eljárások az elméleti oktatásnál is megfelelő tért nyernek, amikor azok egynémelyikét a gyakorlati gazdaság már évtizedek óta alkalmazta. Ilyen előzmények ismerete vezette azután a kormányzatot arra is, hogy az elméleti oktatást tényleges kapcsolatba hozza a gyakorlati gazdasággal, mert így a professzor urak operációi is nemcsak a kísérleti terekre lesznek kénytelenek szorítkozni, de ki fognak terjedni a való életre is, amit egyedül a gyakorlati gazdaság nyújt.

Ezt a megállapítást a nélkül, hogy az elméleti oktatás tiszteletreméltó működését és sikereit értékben leszállítani kívánám, a gyakorlati gazdaság jóra való működésének megfelelő sorba állítása nélkül nem mellőzhettem.

Különben éppen Róth Gyula professzor ur értékes előadása szolgálhat legjobban megnyugvásul ahhoz, hogy az elméleti oktatás a részéről vázolt alapon, valamint a földművelésügyi kormányzatnak a gyakorlati gazdasággal való kapcsolatbahozásra irányuló intézkedései révén valóban a legjobb eredményekre számíthat.

A káros erdei rovarok elszaporodásának meggátolása.

Irta: **Kelle Arthur** m. kir. erdőtanácsos.*

Az erdőben — mint általában a természetben mindenütt — a növények és állatok különböző fajait találjuk, melyeknek száma vidékenként, főként pedig az erdő minősége és állapota szerint változik.

Ha az egy és ugyanabban az erdőben élő állatok és növények életét behatóan vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy az organikus világ e két csoportja között függő viszony áll fenn;

*) Előadta az Országos Erdészeti Egyesületben 1923 március hó 9-én.